

В І Д Г У К

офіційного опонента доктора педагогічних наук, доцента Захаріної Євгенії Анатоліївни на дисертацію Катерини Уляни Миколаївни «Організаційно–методичні засади діяльності навчально–оздоровчих комплексів у процесі фізичного виховання студентської молоді», подану до захисту на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту зі спеціальності 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення

Актуальність обраної теми. Студенти складають особливу соціальну групу, об'єднану специфічними умовами учбової праці і життя. Зниження рівня здоров'я і фізичної працездатності у молодих людей є наслідком великого психоемоційного навантаження, порушень гігієнічно обґрунтованого режиму дня. В образі життя студентів часто спостерігається відсутність турботи про здоров'я: невпорядкованість, хаотичність, що виражається в систематичному недосипанні, недостатньому перебуванні на свіжому повітрі, недостатній руховій активності; відсутності процедур загартування; виконання самостійної учбової роботи в час, призначений для сну; наявність шкідливих звичок. Накопичуючись протягом навчального року і всього навчання у вищому навчальному закладі, негативні наслідки істотно впливають на стан здоров'я студентів. Тому необхідність вирішення цілої низки проблем щодо залучення студентської молоді до збільшення рухової активності, їх участі в дозвільній діяльності та формуванні здорового способу життя стоїть сьогодні перед суспільством.

Тому тема дисертаційного дослідження Катерини Уляни Миколаївни є досить своєчасною. Її актуальність належно обґрунтована у змісті дисертації та дає чітке уявлення про перспективність для впровадження моделі діяльності навчально-оздоровчих комплексів у процесі фізичного виховання студентів.

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Дисертаційна робота виконана згідно з тематичним планом науково-дослідних робіт, що фінансуються за рахунок коштів державного бюджету МОН України, за темою: «Історичні, теоретико-методологічні засади формування рекреаційної діяльності різних груп населення» (№ держреєстрації 0112U007808) та відповідно до Зведеного плану НДР у галузі фізичної культури і спорту на 2011–2015 роки за темою 3.1 «Удосконалення програмно-нормативних основ фізичного виховання в навчальних закладах» (№ держреєстрації 0111U001733) та плану наукової роботи НУФВСУ на 2016–2020 роки за темами кафедри здоров'я, фітнесу і рекреації «Теоретико-методологічні засади оздоровчо-рекреаційної рухової активності різних груп населення» (№ держреєстрації 0116U001630) і кафедри теорії і методики фізичного виховання «Теоретико-методичні основи вдосконалення програмно-нормативних засад фізичної підготовки дітей, підлітків і молоді» (№ держреєстрації 0116U001626).

Роль автора (як співвиконавця) полягала у розробці та науковому обґрунтуванні моделі діяльності навчально-оздоровчого комплексу й організаційно-методичних засад її реалізації в умовах вищого навчального закладу.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Результати дисертаційного дослідження носять об'єктивний характер, опираються на достатню кількість дослідницького матеріалу та підтверджується широтою охоплення і узагальнення зібраних і опрацьованих особисто автором первинних матеріалів, застосуванням комплексу методів наукового пошуку. Отримані показники обчислені з використанням методів математичної статистики.

Аналізуючи обґрунтованість наукових положень, висновків необхідно відзначити логічний взаємозв'язок назви наукового напрямку, постановки мети і завдань дослідження. Завдання дослідження конкретні і повністю відповідають поставленій меті та повноцінно розкривають тему дослідження, переконливо висвітлюють наукову новизну та практичну

значущість. Висновки впливають зі змісту дисертаційного дослідження їх об'єктивність і новизна не викликають сумніву.

Робота містить достатню кількість цифрового і графічного матеріалу, який оформлений належним чином. Робота містить 15 таблиць і 21 рисунок. У роботі використано 222 джерела літератури.

Достовірність результатів та їх новизна. До найбільш значущих наукових результатів треба віднести те, що автором вперше: розроблено модель діяльності навчально-оздоровчих комплексів у процесі фізичного виховання студентів, яка включає мету, завдання, зміст, напрями діяльності, відповідне ресурсне забезпечення, критерії ефективності, а також визначені механізми впровадження зазначених структур у практичну діяльність вищих навчальних закладів (діагностичний, організаційно-планувальний, діяльнісний, контрольно-корегуючий) та умови її реалізації.

Також дисертантом вперше визначено та систематизовано чинники, що лімітують залучення студентів до рухової активності у навчальний та вільний час, обґрунтовано сукупність організаційних (регулярність проведення занять, відповідність інтересам, доступність, використання інноваційних підходів, кваліфікація педагогів, стан матеріально-технічного забезпечення) і соціально-педагогічних умов (мотивація студентів, їх спосіб життя, рівень знань, організація дозвілля, стан здоров'я), що забезпечують ефективність організації позанавчальних занять студентської молоді з фізичного виховання у вищих навчальних закладах.

Автором удосконалено підходи до планування та контролю позанавчальних занять з фізичного виховання у вищих навчальних закладах, які спрямовані на створення належних умов для фізичного та психоемоційного відновлення студентів впродовж навчального року, на формування знань та умінь студентів із здоров'язбереження, підвищення їх рухової активності; у роботі розширено уявлення про формування мотивації студентів до рухової активності у рамках навчальних та поза навчальних занять, структуру їх дозвіллевої діяльності, фізкультурні потреби та інтереси, ставлення до здорового способу життя, рівень здоров'я, а також рівень теоретичної підготовленості; доповнено наявні розробки щодо особливостей

реалізації клубних форм організації занять з фізичного виховання на базі вищих навчальних закладів.

Дисертація має практичне значення, що полягає в оптимізації та підвищенні ефективності процесу фізичного виховання студентів, розробці програми заходів, яка передбачає нові підходи до планування та організації позанавчальної діяльності з фізичного виховання, використанні новітніх форм та видів рухової активності з урахуванням мотивів та інтересів студентів.

Отримані результати дослідження впровадженні в навчальний процес з навчальних дисциплін «Теорія і методика фізичного виховання у вищих навчальних закладах», «Інноваційні технології у фізичній рекреації», «Методологічні основи процесу навчання і сучасні інноваційні технології у фізичному вихованні» Національного університету фізичного виховання і спорту України, навчальну діяльність Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, Університету державної фіскальної служби України, про що свідчать відповідні акти впровадження.

Повнота викладу отриманих результатів в опублікованих працях. Апробація і впровадження результатів дослідження здійснювалися у відповідності з основними етапами дослідження. Основні положення дисертації викладені в 11 наукових працях, з них 6 – опубліковано у фахових виданнях України, 2 з яких входять до міжнародної наукометричної бази, 1 стаття у науковому періодичному виданні іншої держави та 4 публікації апробаційного характеру. В опублікованих працях автора повною мірою відображені основні положення дисертаційної роботи.

Оцінка змісту дисертації, її завершення в цілому та ідентичності змісту автореферату й основних положень дисертації. Структура роботи має логічну єдність. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел, додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність роботи, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, розкрито наукову новизну та практичну значущість отриманих результатів, окреслено особистий внесок автора,

наведено дані щодо апробації роботи та впровадження отриманих результатів у практику, зазначено кількість публікацій.

У першому розділі дисертації **«Теоретико-методичні підходи до реалізації клубних форм організації занять у процесі фізичного виховання студентської молоді»** автором проаналізовано основні підходи щодо організації позанавчальних занять з фізичного виховання у вищих навчальних закладах та напрями підвищення їх ефективності.

Автором визначено основні недоліки, що знижують ефективність позанавчальної діяльності з фізичного виховання, які пов'язані з недосконалістю нормативно-правового забезпечення, відсутністю системного підходу щодо організації таких занять, низькою мотивацією студентів.

Зокрема, автором висвітлено досвід організації позанавчальних занять в Україні та за кордоном. Цілком слушним є підхід автора до клубних форм фізичного виховання, які реалізуються на основі діяльності відповідних структурних підрозділів – навчально-оздоровчих комплексів.

Дисертантом вказано, що вітчизняні науковці декларують наявність таких клубних структур на базі навчального закладу, частково описуючи лише деякі аспекти їх програмного забезпечення, в той час як практично відсутні системні підходи щодо організації їх діяльності. Їхнє глибоке вивчення й аналіз дозволили автору роботи досягти такого рівня наукових узагальнень, який носить об'єктивний характер.

Сукупність зазначених проблем та необхідність їх вирішення в кінцевому підсумку і обумовили подальші дослідження.

У другому розділі **«Методи та організація дослідження»** автором описано та обґрунтовано методи дослідження, які адекватні об'єкту, предмету, меті й завданням, представлено організацію дослідження. Для вирішення поставлених завдань в роботі використано загальноприйняті наукові методи, що відповідали структурі наукового дослідження.

У третьому розділі **«Ефективність функціонування системи фізичного виховання студентів вищих навчальних закладів»** автором

представлено результати констатувального експерименту, спрямовані на вирішення практичних завдань дисертаційної роботи.

Автором було проведено розподіл студентів на групи відповідно до курсів навчання при проведенні аналізу та узагальненні результатів констатувального експерименту.

Дисертанткою здійснено дослідження мотивації студентів до позанавчальної діяльності з фізичного виховання, яке дозволило встановити, що оздоровчий та естетичний вектори мотивації є пріоритетними для більшості студентів.

Автором встановлено, що дівчата віддають перевагу сучасним фітнес-програмам, юнаки – командним видам рухової активності, спортивним єдиноборствам, заняттям у тренажерному залі.

Автором відзначається тенденція зниження рівня теоретичної підготовленості студентів на 3–4 курсах навчання. Вивчення стану здоров'я студентів дозволило дисертантці встановити той факт, що безпечний рівень здоров'я виявлено лише у 23,0 % дівчат та у 34,0 % юнаків, спостерігається тенденція превалювання середнього та нижче середнього рівня здоров'я студентів.

Дослідження способу життя студентів, які здійснив автор, свідчать, що більшість з них нехтують факторами здорового способу життя: нерегулярно харчуючись, не виконуючи належних обсягів рухової активності, загартувальних процедур, вживаючи слабоалкогольні напої.

Отримані результати дозволили дисертанту визначити ряд чинників, які лімітують ефективність позанавчальної діяльності студентів з фізичного виховання, а саме: відсутність раціоналізації щодо розподілу бюджету вільного часу і навичок використовувати його з користю для здоров'я; низькі інтерес студентів і ступінь їх залучення до участі у позанавчальній діяльності на тлі несформованої мотивації; низький рівень теоретичних знань студентів; відсутність потреби у зміцненні здоров'я, орієнтації на здоровий спосіб життя тощо.

На основі отриманих даних автор запропонував напрями підвищення ефективності позанавчальної діяльності студентів з фізичного виховання

Отримані результати були покладені автором в основу розробки моделі діяльності навчально-оздоровчих комплексів на базі вищих навчальних закладів.

У четвертому розділі **«Організаційно-методичні засади діяльності навчально-оздоровчого комплексу на базі вищого навчального закладу»** дисертантом була представлена модель діяльності навчально-оздоровчих комплексів, яка передбачала обґрунтування можливостей впровадження, розробку організаційно-методичного забезпечення їх діяльності та включала експериментальну апробацію в рамках освітнього процесу.

Обґрунтування можливостей упровадження здійснювалось автором за результатами аналізу ресурсного забезпечення навчального закладу Університету державної фіскальної служби України.

Розроблена дисертантом модель включала такі блоки: визначення мети, змісту, завдань, напрямів та принципів діяльності, критеріїв ефективності педагогічного впливу, механізму впровадження та умов ефективної реалізації.

Практичною складовою розробленої автором моделі є програма занять на базі навчально-оздоровчого комплексу, яка враховувала мотиваційні запити студентів, особливості організації навчального процесу та дозвілєвої діяльності, а також можливості її реалізації в умовах педагогічного процесу та передбачала проведення занять у позанавчальний час.

Оцінка ефективності впровадження навчально-оздоровчого комплексу здійснювалась дисертантом за результатами проведеного перетворювального педагогічного експерименту.

Отримані дані свідчать про те, що в результаті експериментальної роботи автором була створена система підвищення ефективності позанавчальної діяльності з фізичного виховання, яка реалізується на основі організації діяльності навчально-оздоровчих комплексів.

У п'ятому розділі **«Аналіз та узагальнення результатів дослідження»** висвітлено ступінь повноти вирішення досліджуваного наукового завдання, також узагальнено, проаналізовано та отримано наукові

дані трьох рівнів новизни: ті, які набули подальшого розвитку, удосконалили наявні, та нові наукові дані.

Висновки роботи є логічним завершенням проведених автором досліджень, базуються на широкій інформаційній базі, що включає джерела наукового, законодавчого, нормативного і статистичного характеру. Висновки до кожного розділу і дисертації в цілому відображають суть виконаних досліджень і тісно пов'язані з їх змістом.

Оформлення автореферату відмічається ідентичністю, логікою та послідовністю викладу, відповідністю подання наукових результатів в дисертації.

Стиль і мова дисертації. Матеріал дисертації викладено послідовно, стиль викладення науковий, чіткий і лаконічний. Дисертація написана методично грамотно, орфографічно та стилістично витримана на високому рівні. В цілому дисертація є закінченою науковою роботою, що відповідає паспорту спеціальності 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення.

Оцінюючи в цілому позитивно дисертаційну роботу Катерини Уляни Миколаївни, вважаємо за необхідне звернути увагу на окремі недоліки, зауваження та дискусійні положення:

1. У підрозділі 1.2 «Проблеми та перспективи організації системи фізичного виховання у вищих навчальних закладах в Україні та закордоном» автор недостатньо уваги приділяє саме зарубіжному досвіду (всього дві сторінки з 13-х). Далі, автор, у підрозділі 1.4, характеризує зарубіжний досвід організації клубних структур в процесі фізичного виховання. На нашу думку, доцільно було б виділити ті позитивні здобутки, які є в організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах закордоном та використати їх в організації діяльності навчально-оздоровчих комплексів на базі ВНЗ.

2. В констатуючому експерименті прийняло участь 161 студент (73 чоловічої і 88 жіночої статі), які навчалися на I–IV курсах. Автор розподіляє цей контингент на 2 групи: студентів 1-2 курсів та 3-4 курсів. Потребує пояснення такий розподіл.

3. На наш погляд, автор досить вільно оперує таким поняттям, як «система». У дисертації на С. 72, зазначено, що «...розроблена система заходів перевірена в умовах педагогічного експерименту». На С. 181, 205 вказано, що «...в результаті експериментальної роботи була створена ефективна система підвищення ефективності позанавчальної діяльності з фізичного виховання». На нашу думку, це значно ширше, ніж поставлені та виконанні завдання дисертаційного дослідження.

4. Слід зауважити, що дослідження мотивів студентів не є дослідженням мотиваційної сфери, як зазначає автор у своїй роботі (с. 64, 89). Як відомо мотиваційна сфера особистості характеризується структурністю, ієрархічністю, силою, стійкістю мотивів, їх визначеністю і динамічністю.

5. В рамках діяльності навчально-оздоровчих комплексів були запропоновані фітнес програми для студентів, при цьому автор не врахував зацікавленості юнаків до командних видів спорту, а саме 67,5% відали перевагу саме цим видам рухової активності. На наш погляд, необхідно конкретизувати, на підставі чого здійснювався вибір тих чи інших видів рухової активності.

6. При описі системи взаємодії навчально-оздоровчого комплексу з іншими структурними підрозділами, автор виділяє такі види робіт для кафедри фізичного виховання: проведення факультативних занять, організація спортивно-масових свят, рекламна, агітаційна пропагандистська та наукова діяльність. Незрозуміло, чому саме організація фізкультурно-оздоровчої, навчальної та методичної діяльності у позанавчальний час віднесено до навчально-оздоровчого комплексу? Це є робота саме відповідних кафедр.

Зазначені зауваження не є принциповими та не знижують загальної позитивної оцінки, наукової та практичної значущості результатів дисертації.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.
Виходячи з актуальності теми роботи, наукової новизни, практичної значущості та обсягу наданого в дисертації Катерини У.М. «Організаційно–методичні засади діяльності навчально–оздоровчих комплексів у процесі фізичного виховання студентської молоді» матеріалу, вважаємо роботу завершеною науковою працею, що відповідає п. 11 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567, а дисертант заслуговує присудження наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.02 - фізична культура, фізичне виховання різних груп населення.

Офіційний опонент:

**завідувач кафедри теоретичних основ
фізичного та адаптивного виховання
Класичного приватного університету,
доктор педагогічних наук, доцент**

Є.А. Захаріна

Відгук отримано 09.03.2017.

МБМ